

Laisi Finwen - Quenduluin

*Fëanorský
slabikár*

Poděkování

*Úvodem mi dovolte
vyslovit svůj obdiv a dík
Fëanorovi, synu Finwëho.
Uznávám ovšem, že se v životě dopustil několika
přehmatů, které měly
nesmírně bolestné následky,
avšak domnívám se, že i kdyby mimoto nevytvořil větší
díla než písmo
tak jednoduché a zároveň tak krásné,
zaslouží si,
abychom na něj vzpomínali s láskou.*

První kroky v psaní

Základními stavebními kameny písma jsou čárka a oblouček – těch je užíváno ve všech možných variantách. Jejich prostým spojením vznikne nejjednodušší písmeno, které vypadá jako naše malé p:

Čte se však T. (Jako mnemotechnika nám může posloužit slovo pít. Elfové tuto činnost konají rádi, protože mají rádi společenství, písně a dobré víno - a samozřejmě při tom většinou zůstávají při smyslech a kultivovaní...)

Samohlásky se většinou nepíší jako samostatná písmena, ale jako znaménka nad nimi.

A jako tři tečky, někdy spojené v stříšku

E jako čárka

I jako tečka

O jako malé c

U obráceně

(Tolkien vysvětluje, že samohláska v tom kterém jazyce častější - v quenijštině tedy o - se psávala otevřená ve směru písma.)

Píší se nad předcházející písmeno:

 = ta (ukazovací zájmeno ten, ta, to).

Pokud to není možné, například na začátku slova nebo tam, kde jsou dvě samohlásky za sebou, posadíme ji na “nosič”:

 ata (znovu)

 atta (dva)

 atto

(tatínek) auta (vynalézá)

 tuo (šlacha, sval)

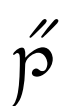

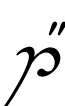

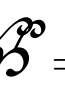
Drobným zlepšovákem je navíc možnost místo opakovaného písmene udělat pod písmeno vlnovku, takže atta a atto můžeme psát také takto:

Dlouhé samohlásky se píší nejčastěji samostatně, a to na “dlouhý nosič”:

 íta (záblesk).

Některé se dají také psát jako dvě vedle sebe (pro A se neužívalo :D):

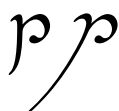
     (té, tí, tú, tí, tú) a také   = tó (ovčí vlna)

Ale myslím, že tohle by bylo hezčí si napsat v ruce. Zkuste to!

Druhý krok: elfí tabulka

Souhlásky jsou uspořádány do tabulky, ve které umístění každého písmenka má svůj smysl a ten je zobrazený také v samotné jeho podobě.

První řada je tvořena nejjednodušším tvarem písmenka: 1 nožička, 1 oblouček. Na prvním místě tam najdeme ono základní písmenko

T

Jak vidíte, tato první, výchozí podoba má nožičku vlevo a oblouček malinko otevřený.

Druhá, při které dáváme rty blíž k sobě, zavíráme pusou, má oblouček zavřený:

-pp P.

Třetí, která se v puse posune dozadu, ke krku, má nožičku posunutou doprava:

-q q K. (Někdy se píše i C, ale čte se vždy K)

A konečně na čtvrtou opět přiblížíme rty víc k sobě a uzavřeme tedy oblouček:

q q KW. (Někdy se píše i QU, ale čte se vždy KW.)

Pozor, ne KV! Neuzavřeme tedy rty úplně, vyslovujeme jako anglické W.

iā

AKWA „úplně“

→ nebo AQUA. Opět je to totéž. Čteme AKWA - s W jako v angličtině. Když řekneme AKVA, nepochopení významu sice nehrozí, ale elfa by to mohlo tahat za uši.

Cvičení první: Přikryjte si pravou polovinu stránky a zkuste přečíst:

pp

pat (drobný lístek)

pp

pata (klape, o krocích)

ppcsp

patakata (klape, rachotí)

pat titta

pat titta (drobný lísteček)

Kote patakata

Kote patakata. (Ořech rachotí.)

Quá kake

Quá kake. (Kachna se směje.)

Atto teke

Atto teke. (Tatínek píše.)

Atto poika

Atto poika. (Tatínek /je/ čistý.)

Atto poika teke

Atto poika teke. (Čistý tatínek píše.)

Auko tiuka

Auko tiuka. (Nešika /je/ tlustý.)

Auko tiuka piuta piukka

Auko tiuka piuta piukka.

(Tlustý nešika plive malinu.)

Cvičení druhé: Přikryjte si pravou polovinu stránky a zkuste napsat:

take (přípevňuje) - teke (píše)

teke take

tuke (táhne) - tupe (kryje)

tupe tupe

kake (směje se) - quaqu (kváká)

quaqu quaqu

kote (ořech) - keket (bažant)

tapa (šátrá) tape (zastavuje)

tapta (zablokovaný)

(tapa může znamenat i "hledá po hmatu")

tekko (stopa pera nebo štětce) - titta (malý)

ata (znovu) - atta (dva) - atto (táta)

opo (jelen) - oi (věčně) - oia (věčný)

Ta tečka tam uprostřed je! Jen je špatně vidět! :)

tea - tie (obojí cesta) - tuo (sval, šlacha)

tuia (raší) - tuita (roste)

tiuka (tlustý, tučný) - tiuta (těší, povzbuzuje)

koite titta (maličký živý tvor)

Aiko aiqua. (Sráz je příkrý.)

ñç ñç:

Atto auta koa titta poika.

ñç ñç çñ çç çç:

(Tatínek vynalézá malý, čistý příbytek.)

Cvičení třetí: Pište sami

papa (chvěje se) - tupe (kryje) - poto (zvířecí noha) - aqua (úplně) - tique (taje) -
quete (říká, mluví) - quetta (slovo) - ekko (kopí) - putta (tečka za větou, zastávka) -
kaita (leží) - aika (ostrý) - aiqua (příkrý) - oita (má nedostatek) - aipio (třešeň/plod) -
óta (křičí) - tópa (zastřešuje) - opoto (odvozené slovo: kopyto)

A věty (všechna slova najdete v předchozích příkladech...):

Kopí je ostré. Sval roste. Kachna zase kváká.

Drobný lístek se chvěje. Drobný lístek kryje třešeň.

Zvířecí noha hledá po hmatu cestu. Cesta je zablokovaná. Jelen má bídu.

Ovčí vlna roste. Bažant donekonečna křičí. Táta zastřešuje celý dům (=úplně).

Cvičení čtvrté: Elfové někdy při psaní samohlásky vynechávali. Čtenář si je musel domyslet podle smyslu (podobně jako to dlouho museli dělat čtenáři hebrejské Bible - někteří jsou toho dokonce schopni dodnes :). V quenijštině se tímto způsobem vynechávala především nejčastější samohláska "a". Čtenář ji tedy musel doplnit jen tam, kde viděl nějakou nepovolenou souhláskovou skupinu, a odhadem řešil jen ty zbývající případy... ale co kdyby? Dokázali byste vymyslet, co všechno by mohlo být:

çç çç çç çç çç çç ?

Co asi bude:

çç çç çç çç ?

A teď pozor, básnička!

Takhle tedy vypadá první řada:

Druhá řada

přibírá oblouček. **Oblouček navíc znamená znělost navíc.** Druhá řada by se tedy měla číst D, B, G, GW. Protože ale Quenya tyto hlásky nemá jinak než ve složeninách, krátili si elfí písaři práci a používali je hned pro celou složeninu (to je podobná technika jako když nepsali ty samohlásky).

Takže takhle vypadá celá druhá řada:

Cvičení páté: Přikryjte si pravou polovinu stránky a zkuste přečíst:

		tunda (vysoký) - tumbo (hluboké údolí)
		tamba (klepe) - tambe (měď)
		tanga (blízky) - tengwa (písmeno)
		ando (brána) - ondo (skála)

ḥṣṣṣ ḥṣṣṣ

undu (dolů) - amba (nahoru)

čṣṣṣ čṣṣṣ

kambe (dlaň) - kumbe (zavazadlo)

ḥṣṣṣ ṣṣṣṣ . ṣṣṣṣ ṣṣṣṣ:

Ondo tunda, tumbo aiqua.

(Skála je vysoká, strž příkrá.)

ḥṣṣṣ ṣṣṣṣ ṣṣṣṣ čṣṣṣ ṣṣṣṣ:

Auko tiuka tuke kumbe titta.

(Tlustý nešika táhne malé zavazadlo.)

ḥṣṣṣ ṣṣṣṣ ṣṣṣṣ ṣṣṣṣ:

Auko tiuka tamba tambe. Atto kake.

ḥṣṣṣ čṣṣṣ:

(Tlustý nešika klepe měď. Tatínek se směje.)

Cvičení šesté: Přikryjte si pravou polovinu stránky a zkuste napsat:

panda (dvůr) - pende (svah)

ṣṣṣṣ ṣṣṣṣ

ondo (skála) - indo (srdce)

ḥṣṣṣ ṣṣṣṣ

ando (brána) - ango (had)

ḥṣṣṣ ṣṣṣṣ

enga (kromě) - engwa (stonavý)

ṣṣṣṣ ṣṣṣṣ

Ngande tunga. (Harfa je naladěná, dosl.: napjatá.)

čṣṣṣṣ ṣṣṣṣ:

Quendi kanga tó. (Elfka přede vlnu.)

Ango kaita. (Had leží.)

Ango, a kaita! (Lehni, hade!)

A kenda tengwa! (Přečti písmeno!)

Cvičení sedmé: Psaní bez nápovědy:

imbe (mezi) - ende (střed) - endea (střední)

anda (dlouhý) - anga (železo)

quina (lovecký luk) - quinge (brnká na struny)

quendu (elf) - quonda (dusivý kouř)

pe (ret) - peu (rty) - penga (špulí)

tanga (blízký) - tangwa (spona)

tende (hmat, cit, vnímání, vjem) - tinda (stříbrolesklý)

tengwe (hláska) - tengwa (písmeno) - tengwanda (soustava písmen, "abeceda")

ungo (temný mrak nebo stín) - ungwe (temnota, pavučina temnot)

quende inga (elf VIP) - quinga tunga (napjatý luk) - ondo omba (tvrdá skála)

Tatínek poblíž brnká na struny.

Vysoký elf pozoruje dlouhého hada (stejně slovo jako "čte").

Drobná elfka špulí rty a vyplivuje malinu.

Cvičení osmé: Vytvářejte další věty jeden pro druhého a čtěte je!

*

Ted' už umíme dvě celé řady:

T P K (C) KW (QU)

 D B G GW, pro Quenyu ale **ND MB NG NGW**

Zvednutím nožičky nahoru se hláska změkčuje, jako by do ní někdo shora dýchl. První písmeno další řady by tedy mohlo krásně sloužit jako tj, ale žel, užívalo se ho pro (naštěstí už zaniklé) th, proto vymizelo zároveň s ním. Zbývající

h d t slouží jako F, (dozadu posunuté) CH (které Quenya nemá, ale mají ho jiné jazyky, například ten náš...) a (opět kombinace s W, vyslovovaná jako něco mezi U a F) HW. To není těžké písmenko, prostě foukněte! Ale někteří prý četli i jako F nebo dokonce W...

Třetí řada:

 (TH) F CH HW

Protože přibíráme jen dvě nová písmenka a jedno z nich je ještě hodně málo užívané, budou cvičení lehká...

Cvičení deváté: Přikryjte si pravou polovinu stránky a zkuste přečíst:

 faika (špatný) - fauka (žízňivý) - fanga (vousy)

 fea (duše) - fenda (práh) - finde (pramen vlasů)

 hwinde (vír) - hwindi (houby: j.č. ještě neumíme :)

 Elf /je/ vyprahlý žízni. (lehčí žízeň má jiné slovo)

 Vír se blíží. (Dosl.: "/je/ blížký")

icc̣ ḅc̣ . ḅ̣ ic̣c̣ Indo faika, fea engwa. (Dosl. "Srdce zlé -

duše stonává", tedy něco jako "Je-li srdce zlé, duše chřadne..." :)

Cvičení desáté: Pište už rovnou bez nápovědy:

lesklý pramen vlasů - vyprahlá ústa /rty/ - špatný luk - střední vír - tvrdý práh -
drobné houby (mn.č. slova malý, drobný vytvoříme změnou koncového a v e)

Tatínek čistí houby.

Maličký živý tvor, vyprahlý žízni, táhne náklad /zavazadlo/.

Temnota je blízko! Zlou duši sleduj!

A můžete zkusit vymyslet a navzájem po sobě přečíst i další věty...

Všechny tři řady vcelku:

p p g ɣ

T P K KW

pp pp cc̣ cc̣

D B G GW, pro Quenyu ale **ND MB NG NGW**

h h d d

(TH) **F CH HW**

Další řada by logicky měla sloužit jako měkčená (nožička shora) a znělá (oblouček navíc): *ḍ, v, h, ?* a v některých jazycích – kupříkladu v češtině – by se skutečně uplatnila (jak ještě uvidíme). V Quenye se však z těchto hlásek vyskytují jen dvě, a proto se jí užívalo pro další časté složeniny: NT, MP, NK a NKW. Ani to nepostrádá svou logiku, neboť je ve zvukové i psané podobě jakousi druhou skupinou naruby. Takže:

Čtvrtá řada:

ḥ ḥ cc̣ cc̣

Ď V H ? v Quenye ale **NT MP NK NKW**

Cvičení jedenácté: Přikryjte si pravou polovinu stránky a zkuste napsat:

quanta (plný) - quenta (vyprávění)

q̣ḥᵛᵛ q̣ḥᵛᵛ

kanta (čtyři) - kantea (čtvrtý)

kyḥᵛᵛ kyḥᵛᵛ

anta (dává) - ampa (hák)

iḥᵛᵛ iḥᵛᵛ

tinta (rozjiskří) - timpe (krásný déšť)

pḥᵛᵛ pḥᵛᵛ

panta (otevřený) - anka (čelist)

pḥᵛᵛ i'cc̣l

enke (příležitost) enque (šest) enquea (šestý)

i'cc̣l i'cc̣l i'cc̣ḥᵛᵛ

unqua (dutý) - unque (dutina)

i'cc̣l i'cc̣l

tinko tanka (pevný kov)

pḥᵛᵛ i'cc̣l pḥᵛᵛ i'cc̣l

tangwa tanka (pevná spona)

pḥᵛᵛ ṭy pḥᵛᵛ i'cc̣l

timpe tinda (stříbrolesklý krásný déšť)

pḥᵛᵛ pḥᵛᵛ

anka inga (nesrovnatelná čelist)

i'cc̣l i'cc̣y

fanga anda (dlouhé vousy)

ḥcc̣y pḥᵛᵛ

unque tanga (blízka dutina)

Nezoufejte! BDG prostě **patří k sobě** a mají nožičku **dolů...** jako takový bulldog - podsadité, zemité stvoření...

Cvičení dvanácté: Přikryjte si řešení (uvedené níže) a zkuste přečíst:

i'ccy c'm' . i'cc' q'h's:

n'cy b'cy i'h's i'b' c'h's:

q'm's p'p' c'cy p' p'cc':

p' b'cy p'cy c'm' n'q:

i'cc'h' q'm's p'm's p'm' q'm's J

p'b' p'm's p'h's i'm' p'h's:

q'm's p'ccy . i'cc' i'cy:

Ango kaita, anka quanta. (Had leží s plnou hubou. Dosl. "čelistí" :)

Auko faika anta ampa kantea. (Zlý nešika dává čtvrtý hák.)

Quendi titta kanga tó tanka. (Drobná elfka přede pevnou vlnu.)

Atto fauka tuke kumbe auqua. (Žízni vyprahlý tatínek táhne nešikovné zavazadlo.)

Enquea quende tunda poita hwandi! (/Už/ šestý vysoký elf čistí houby!)

Timpe tinda tinta indo panta. (Stříbrolesklý krásný déšť rozjiskří otevřené srdce.)

Hwinda tanga - enke inga. (Vír se blíží a to je jedinečná příležitost.)

A zkuste vymyslet jeden pro druhého další věty...

Cvičení třinácté:

A jak byste si teď poradili s textem bez značek???

mp my py ths by:
p pp m: by: cy:
p b pcy d cd pbs ths d

Kdyby to nešlo, tady je se značkami:

m̂p m̂ŷ p̂ŷ tĥs b̂ŷ:
p̂ p̂p̂ m̂: b̂ŷ: ĉŷ:
p̂ b̂ p̂ĉŷ d̂ ĉd̂ p̂b̂ŝ tĥŝ d̂

Takže zase přehledně všechny čtyři řady, které už umíme:

p p y y T P K KW
pp p cy cy D B G GW, pro Quenyu ale ND MB NG NGW
b b d d (TH) F CH HW

ho h ccl wd Ď V H ? v Quenye ale NT MP NK NKW

Z další řady se používají hlavně první dva členové, N a M. Ti se pamatují snadno, jen je potřeba udržet v hlavě, že M, při kterém dáváme rty k sobě, musí mít obloučky uzavřené (a že tudíž tomu, co vypadá jako malé m, nezbyvá než být N). Posledního člena řady lze užít jako NW.

Pátá řada:

no m ca ta v Quenye N M - NW

N a M jsou písmenka vysoce oblíbená, takže se možnosti psaní významně rozšíří (a můžeme se pomalu začít soustředit na ta, která známe nebo se je chceme naučit).

Cvičení čtrnácté:

Zakryjte si řešení (je zase dole) a zkuste psát:

mate (jí) - kén (hlína) - nén (voda) - nende (jezíčko) - nanda (louka u vody) - nande (údolí u vody) - tamin (kovárna, dílna) - fenna (dveře) - fion (dravý pták) - múko (hnůj) - iquin (prosím) - neuma (past) - neuna (druhý) - quainea (desátý) - meoi (kočka) - menta (poselství) - númen (západ) - andúne (západ slunce) - ampano (dřevěná stavba) - andamunda (slon) - nique (sníh) - ninque (bílý) - nieninque (sněženka) - hwan (houba) - anwa (skutečný) - ninwa (modrozelený) - Finwen (jméno :)

mate . kén . nén . nende . nanda . nande .
tamin . fenna . fion . múko . iquin . neuma .
neuna . quainea . meoi . menta . númen . andúne .
ampano . andamunda . nique . ninque . nieninque .
hwan . anwa . ninwa . Finwen

· i'hwā · hwanmō · nōg · nōtā · nōmōtā ·
 t'ho · t'ā · nōtā · h'ānō

Cvičení patnácté: A teď zase naopak...

hwanmō nōtā mō t'ho nōtā p'ōg:
 t'ho i'cō i'hwā t'ho hwan t'ā hō:
 i'hwā nōnō nōmō · i'gō J nōnō h'ōg:
 nōmōtā hō hō nōmō h'ōg:

Andamunda ninque mate hwan ninwa poika. (Bílý slon jí čistou modrozelenou houbu.)

Quendu inga anta quendin tangwa tinda. (Významný elf dává elfce stříbrolesklou sponu.)

Anta nin nén, iquin! Nan fauka. (Dejte mi vodu, prosím! Jsem vyprahlý žízň.)

Nineninque titta tuita nende tanga. (Drobná sněženka roste poblíž říčního údolí.)

Další věty jistě vymyslíte sami...

Cvičení šestnácté: pište jeden pro druhého otázky. Ale odpověď zatím musí být kladná, protože L ještě neznáme... :(

Příklady pro začátek (napište je!):

Ma meoi ninque? Ná, meoi ninque.

Ma nieninque titta? Ná, nieninque titta.

Ma ampano tanka? Ná, ampano tanka.

Ma nén tanga? Ná, nén poika tanga.

Ma hwan múkonna? Ná, hwan múkonna.

Šestá řada

Poslední ze základních řad, “bez ručiček bez nožiček”, se užívá pro “nejslabší” hlásky v tom kterém jazyce, v Quenye pouze pro dvě, neznělé R a V:

ᚱ ᚵ. Co to vlastně je "neznělé R", o tom vedou někteří uživatelé tengwar spory. My se dohodneme, že jím bude to, co se přepisuje "HR".

Výslovnost je s největší pravděpodobností velmi podobná českému Ř.

Cvičení sedmnácté: Pište (bez nápovědy)

tuve (nalézá) - vie (mužnost, vitalita) - vea (mužný, urostlý) - úvea (hojný) - ván
(husa) - vanta (jde pěšky/procházka) - vanima (krásný)
hruo (troll) - hroa (tělo) - hróta (podzemní obydlí) - hríve (zima) - hráve (maso) -
hravan (divoch)

Slon nalézá malinu. Divoch nalézá jelena. Tatínek nalézá houby. Krásná elfka nalézá kočku. Elf nalézá sněženu (nebo "sněžanky", stačí, když místo e napíšete na konci i). Elf dává sněžanky elfce.

Cvičení osmnácté: Zkuste přečíst (nápověda dole)

ᚱᚵᚵ ᚱᚱᚵᚵ . ᚱᚱᚱᚱᚱᚱ . ᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ:

ᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ . ᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ:

ᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱᚱᚱᚱᚱᚱᚱ:

ᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱ ᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱᚱ:

ᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ . ᚱᚱᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ:

ḡḡ nḡḡ ḡḡḡ . ḡḡḡḡ:

ḡḡḡḡ ḡḡḡ nḡḡḡḡ:

ḡḡḡḡ ḡḡḡ ḡḡḡ nḡḡḡḡ: ḡḡḡ ḡ

ḡḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡ . ḡḡḡḡ ḡḡḡḡ ḡ

Hríve ninque, vanima, nan anda. (Zima je bílá, krásná, ale dlouhá.)

Hruo vanta, kén papa. (Troll jde, zem se třese.)

Hravan vanta andamundanna. (Divoch jde ke slonovi.)

Hravan vea tuke hráve koanna. (Urostlý divoch táhne domů maso.)

Nique úvea tique, nieninque tuia. (Hojný sníh taje, raší sněženka.)

Tuva nin hwandi, iquin. (Najdi mi prosím houby.)

Tuvin hwan ninque. (Nalézám bílou houbu.)

Tuvin ango anda ninwa. Anwa! (Nalézám dlouhého modrozeleného hada.

Opravdu!)

Vantan nendenna, vanta óni! (Jdu k jezírku, pojď se mnou!)

Tím máme pohromadě celou základní "elfí tabulku" (i když ještě ne všechna písmena):

ḡ ḡ ḡ ḡ

T P K KW

ḡḡ ḡḡ ḡḡ ḡḡ

D B G GW, pro Quenyu ale ND MB NG NGW

ḡ ḡ ḡ ḡ

(TH, Ṫ) F CH HW

ḡḡ ḡḡ ḡḡ ḡḡ

Ḍ V H? v Quenye ale

NT MP NK NKW

ḡḡ ḡḡ ḡḡ ḡḡ

v Quenye

N M - NW

Mnemo přehledně

první sloupec - **základní tvar písmen - zubní hlásky, tvoří se vepředu v puse:**

T, D (ND), Ě (nebo TH), Ď (Quenya zkratka NT), N, (Ř)

druhý sloupec - **písmenko dole uzavřené - retní hlásky, dáváme rty k sobě:**

P, B (MB), F, V (Quenya zkratka MP), M... a tady má

Quenya V, protože se jí jinak nevešlo...

třetí sloupec - **nožička posunutá na druhou stranu - hrdelní hlásky, posunuté**

dozadu, ke krku: K, G (NG), CH, H (Quenya zkratka NK), - -

(využijí možná jiné jazyky než známe...)

čtvrtý sloupec - **uzavřené písmenko - Quenya dává znovu rty poněkud k sobě**

do tvaru W: KW, GW, HW, NKW, NW (jiné jazyky mohou

tento sloupec využít i jinak, jak ještě uvidíme)

první řádek - **základní tvar, jedna nožička, jeden oblouček:** T, P, K, KW

druhý řádek - **oblouček navíc, znělost navíc:** D, B, G, GW (Quenya

odpovídající zkratky, ND, MB, NG, NGW)

třetí řádek - **základní tvar, ale nožička obrácená vzhůru: "dechnutí shora",**

změkčení: Ě/TH, F, CH, HW

čtvrtý řádek - **oblouček (znělost) navíc, nožička vzhůru (změkčení):** Ď, V, H,

a poslední místo využije každý jazyk podle své potřeby. Quenya ale

tolik měkčených hlásek nemá, a tak využívá celý řádek - který je

"druhým řádkem naruby" pro odpovídající zkratky: NT, MP,

NK, NKW --- a tak, aby se to nepletlo, nabízím mnemo **BullDoG** k

zapamatování "zemitých" dvojitých písmenek s nožičkou dolů --

pátý řádek - **vypadá jako naše M a skutečně se používá pro nosové hlásky**

jemu blízké: N, M, (příležitost pro jiné jazyky), NW

šestý řádek - **"bez ručiček bez nožiček" - "slabé hlásky", Quenya užívá jen**

první dva členy: neznělé R, V

Další souhlásky

už nejsou tak pěkně uspořádané do řádek a sloupců, ale mají také tvary šikové k zapamatování. **L** tvoří hladce vykrouženou arabesku, zatímco **R** připomíná chvějící se jazýček:

τ γ

Obě tato písmena mají ještě mírně pozměněnou variantu pro časté skupiny LD, RD:

ſ ʝ

Cvičení devatenácté: Pište (bez nápovědy)

kole (nese), tule (přichází), mare (bydlí), mere (chce), lenna (jde, jede), lóme (noc), lúme (čas, hodina), laman (čtyřnohé zvíře), eule (jehně), orko (skřet), rá (lev), ravenne (lvice), morko (medvěd), narmo (vlk), lindo (zpěvný pták), alqua (labuť), lirulin (skřivánek), lómeline (slavík), faila (šlechtný), loite (čerstvý), lauti (zelenina), laukien (zeleninová zahrada), pelma (ohrada), ramba (zedř), telarme (cihlová stavba), ríma (okraj, hranice), marinne (ovocný strom), mapalin (platan), alalme (jilm), norno (dub), quiquilla (konvalinka), narmen (ohniště), rómen (východ), formen (sever), fúmellot (mák), filinque (kapradí), hwarin (křivý); ulda (horská bystřina), urta (zapaluje), quilde (ticho, odpočinek) alda (strom), alda mavoite (kaštan), toldea (osmý), erde (semínko), Arda (Země).

andon arka (úzká branka) - lattin landa (široké okno)
rokko varne (hnědý kůň) - lóte malina (žlutá květina)
hwan karne (červená houba) - alda laiqua (zelený strom)
Anar laurea (zlatě zářící Slunce) - nár laukima (hřejivý oheň)
lingwe linque (mokrý velká ryba) - hala ninwa (modrozelená malá ryba)
fenna morna (černé dveře) - lankoa luin (modrý stan /odvozené slovo/)
kaila orquion (skřetí tábořiště) - tie andamundoron (sloní stezka)
ríma taureo (okraj hvozdu) - palis fernion (bukový palouček)
Koa Tuilindo (Dům Vlaštovka) - Nelle vanwa (Ztracený potok) - Lokka lokéva (Dračí koleno)
Mapa makili ar mantili, iquin! (Vezměte si s sebou meče a rukavice, prosím!)

Cvičení dvacáté: Přečtěte (nápověda dole)

l'imo mym' my' h'om' n'ad:

m'n' n'ad' i'ſt' t'ig' ſt' ſt'm'm'

ſſſſſ:

Č'ŸČ'm ıŸŁ Č'ıŸ ŸČ Ÿ'm'm:

 Ÿ'm'm ıŸČ'm'm ı'h'm Ÿ'ıŸŁ n'm'a n'm'Ÿ'm'm

 Č'ı'ı'Č'Ÿ'm'm: Ÿ'Ÿ'm'm ıŸŸ'm'm Č'm'Ÿ Ÿ'ı'ı'Ł

 Ÿ'ı'ı'ı' ıŸ'Č'm'm Ÿ'ıŸ'm'm: ıŸČ'm Č'ı'Ÿ ı'ı'ı'Ł

 ŸČ'Ÿ'm'm ı'm ıŸ ıŸ'Ÿ'm'm: ı'h'm'Č'm

 ıŸČ'm'm'm'm ıŸ Ÿ'm'Č'm Ÿ'ı'ı'ı': ıŸČ Ÿ'ı'ı'

 ıŸ ıŸ'Ÿ m'm'Ÿ . ıŸ'm ı Ÿ'ı' ıŸ'm ı

Fion morna mare ondonna ninque. (Černý sokol bydlí na bílé skále.)

Meoi ninque Aldello laiqua tule pelmanna rokkoron. (Bílá kočka ze Zeleného lesa přichází ke koňské ohradě.)

Lirulin Aldallo laiqua tule taminna. (Skřivánek ze Zeleného stromu se blíží/přilétá ke kovárně/dílně.)

Ravenne kuluina vanta Taurello ninwa Nandenna lómelindion. (Oranžová lvice jde z Tyrkysového lesa do Údolí slavíků.)

Roqueni karni lennar rímallo taureo kailanna orquion. (Rudí jezdci jedou z okraje hvozdu ke skřetímu brlohu.)

Kolin lauti fennallo telarmeo nu alda kotion. (Nesu zeleninu ode dveří cihlového domu pod ořech.)

Vantalme Almanenna ar tuvilme piukkar. (Jdeme k Hojné vodě a nalézáme maliny /nebo ostružiny/)

Kola turu ar urta nár, iquin! (Přines dřevu a rozdělej oheň, prosím!)

Rue Ardan! (Mír království!)

Sykavky mají tvar ostrého švihnutí, jeden oblouček S, dva SS (dříve to bylo Z). Obloučky smějí být otevřené oběma směry, užívalo se jich podle potřeby (tak,

jak to nejlépe vyhovovalo vzhledem k znakům nad a pod písmem). **W** má pochopitelně tvar našpulené pusy

S v častých složeninách (TS, PS, KS) se dá psát i zkráceně připojením dolního obloučku:

Cvičení dvacáté první: Pište (bez nápovědy)

sake (hledá), suke (pije), saita (hladoví), saila (moudrý), tasar (vrba), sorno (orel), silma (stříbrný), sinda (stříbrošedý), mista (šedý), sikil (nůž), sulpa (polévka), salpa (miska/srká, upíjí, vylizuje :), sungwa (hrnek), salque (tráva), salanka (seno), salankoa (seník), tussa (keř), quesse (ptačí pero), lasse (list), losse (květenství), kampilosse (šípková růže), alasse (radost), siquilisse (smuteční vrba), polesse (ovesná kaše), winge (pěna, hřeben vlny), olwa (větev), wilwarin (motýl), tarwa (zahrad), lotarwa (květinová zahrada), silwin (bříza), saiwa (horký), hwesta (vánek, dechnutí), axa (vodopád), atsa (dráp, háček), apsa (teplé jídlo), etsir (ústí řeky), nixe (mráz), tuxa (veletucet), otso (sedm), otsea (sedmý), itse (drobný hmyz)

Anta nin masta, iquin. (Dej mi chleba, prosím.)

Alassenen, ar tuva lis, iquista. (S radostí, a vezmi si med, prosím.)

Karin sulpa kemmasion. (Dělám bramborovou polévku.)

Ma lertan rokko sina peque? (Smím tohoto koně vyhřebelcovat?)

Ma mankuval masta? (Koupíš pečivo?)

Vantan mastanna. Anta nin kulustar, iquin. (Jdu pro pečivo. Dej mi peníze, prosím.)

Ma vantualme fase? (Půjdeme se koupat?)

Ma lertalme fase? (Můžeme se vykoupat?)

Tuva ulume, iquin. (Dej si tábornickou sprchu, prosím.)

Anta nin ulume, iquin. (...mi... :)

Ma lertan tuve sovalle? (Můžu se vykoupat v lázni?)

Tankave, nan poita saune, iquin. (Jistě, ale uklid' lázeň, prosím.)

Mapa saipu, kollo, talaimu parke, matil ar suxe, iquin! (Vezmi si prosím s sebou pevné boty, plášť/ěnku/ :), suché ponožky, jídlo a pití!)

Tvořte další věty a také další otázky, na které si budete navzájem odpovídat podle pravdy...

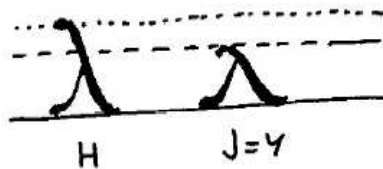
Cvičení dvacáté třetí: Doplňte chybějící písmena (nebo slabiky :) a napište správně.

τῖς γῶς	ῥ ῥῶς
ῥτῖς τῖς	τῖς ῥῶς
ῥῶς ῥῶς	ῥῖς ῥῶς
ῥῖς ῥῶς	τῖς ῥῖς
ῥῶς ῥῶς	ῥῶς ῥῖς
ῥῶς ῖς	ῥῖς ῥῶς
ῥῶς ῖς ῥῶς	ῥῖς ῥῶς
ῥῖς ῥῶς	ῥῖς ῥῶς

A teď už zbývají jen “měkčitelé”, H a J (někdy se přepisuje Y, ale čte se vždy J). Protože jsou to takové aktivní, jiná písmena ovlivňující potvůrky, mají tvar živočichů, H (opravdu působí silněji, když počítáme i hr, hw atd.!) “velkého zvířete” a J malého:

λ a.

Rozlišujeme, prosím, a píšeme pořádně:

↓
stejně jako u toho c a k je jedno,
jak to napíšeme.

Znak λ pro J se obvykle využívá jen na začátku slova.
Jinak jej lze zapřít dvěma tečkami pod předcházejícím
znakem.

Ono totiž často tu předcházející hlásku ve výslovnosti tro-
-chu mění. Kupříkladu TJ = TY se nečte jako T + J,
nybrž jako takové měkké něco mezi ť a č.

īȝp . λp̣ . iiạ . λȝp̣ .
p̣ . ȝȝ

HJ aneb HY píšeme λX no... λ̣ a čteme jako
takové měkké ť.

HL se píše normálně λC a čte se jako neznetlé L
- jako např. ve velšském Lanfairpwllgwyngyllgogerychwyrn-
-drobwllllantysiliogozogoch... Ale ve Tróntím věku. ut se

Všechny zdkerne hlidsky najdete ve vetičce
 ٲٲٲٲٲ ٲٲٲٲٲ ٲٲٲٲٲٲ ٲٲٲٲٲٲ ٲٲٲٲٲ :
 TJULMARJA HLÁPKA HWINDENEN HJARMENJA HRESTANNA

(=její stěžen letí ve větru k jižnímu pobřeží).

A protože je J malé zvíře, rádo se schovává v díře:

𐌆𐌆 = nya (=přípona: moje)

Tak by se to správně mělo psát u všech měkčených hlásek - ny, ty, ly, hy...
 Dvě tečky mají funkci jakéhosi háčku. Ale protože dvě tečky pod n je maximum, co
 v počítačových fontech umím napsat správně, uzavřeme spolu takovou dohodu: Vy
 budete psát správně podle Mistra Jana, všude dvě tečky, kde to bude možné, a
 nebudete se na mě zlobit, když po mně budete muset číst "předhusitský" pravopis s
 neschovaným zvířátkem...

Cvičení dvacáté čtvrté: Pište (bez nápovědy)

yáve (plod), aiya (pozdrav), ilya (každý, všechno), yuhta (užívá), erya (jediný), kilya
 (rokle), vinya (nový), wenya (světlezelený), fanya (oblak), manya (máslo), tyave
 (vnímá chutí, okouší), tyé (čaj), tyelka (čiperný, pohyblivý), ahya (mění se), hyapa
 (lehčí obuv), hyarmen (jih), hyarmenya (jižní), lehta (promiň/te), paluhta (stůl), helle
 (obloha), helwa (bleděmodrý), yanwe (most), helyanwe (duha), hala (malá ryba),
 halatirno (ledňáček), huo (pes), helinwa (fialový)

hanta(n) (děkuji) - hantan vande (děkuji pěkně)

arya mána (dobrý den) - yando len (také tobě/vám)

Man karilye? (Co děláš?) - Ma nin restuvalye? (Pomůžeš mi?)

Mata yávi ar lautí! (Jez/te ovoce a zeleninu!)

Kolin apsa paluhtanna nu alda kotion. (Nesu jídlo na stůl pod ořech.)

Ma hanyalye lutta? Ma hanyalye tyalie sina? (Umíš/te plavat? Umíš/te tuhle hru?)

Lá elyen mai kumba? Lá, ná vilina (Nemáš to moc těžké? Ne, je to lehké.)

Mapa ilya vildima. (Vezmi/vezměte si všechno potřebné.)

Cvičení dvacáté páté: Přečtěte (nápověda dole)

𐌆𐌋𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 . 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 : 𐌆𐌆𐌆𐌆 . 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 :
 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆 𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 :
 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 :
 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 :
 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 :
 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆
 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 . 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 . 𐌆𐌆𐌆 𐌆
 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 : 𐌆𐌆𐌆 𐌆
 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 :
 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆
 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 :
 𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆 :

Hantan vande, quende faila. Alassenen, firimo engwa. (Děkuji pěkně, šlechetný elfe.
 - Nemáš zač, ubohý smrtelníku.) (dosl. "/uděláno/ s radostí")

Auko tiuka mere tyelka ahya ar resta. (Tlustý nešika se chce změnit na čiperného a pomáhat.)

Atto ar mamil lennar vantanna anda Kilyasse helyanweo. (Tatínek a maminka jdou na dlouhou procházku Duhovou roklí.)

Huo ar meoi poitar koanta. (Pejsek s kočičkou si uklízejí domeček. Přípona -nta znamená "jejich".)

Huo ar meoi karir masta ammára. (Pejsek s kočičkou dělají stokrát dobrý dort. Doslova "nejlepší".)

Anta manya ar lis mastalyanna! (Dej si na chleba/rohlík máslo a med!)

Anta tyé, masta ar manya paluhtanna, iquin! (Dej na stůl čaj, pečivo a máslo, prosím!)

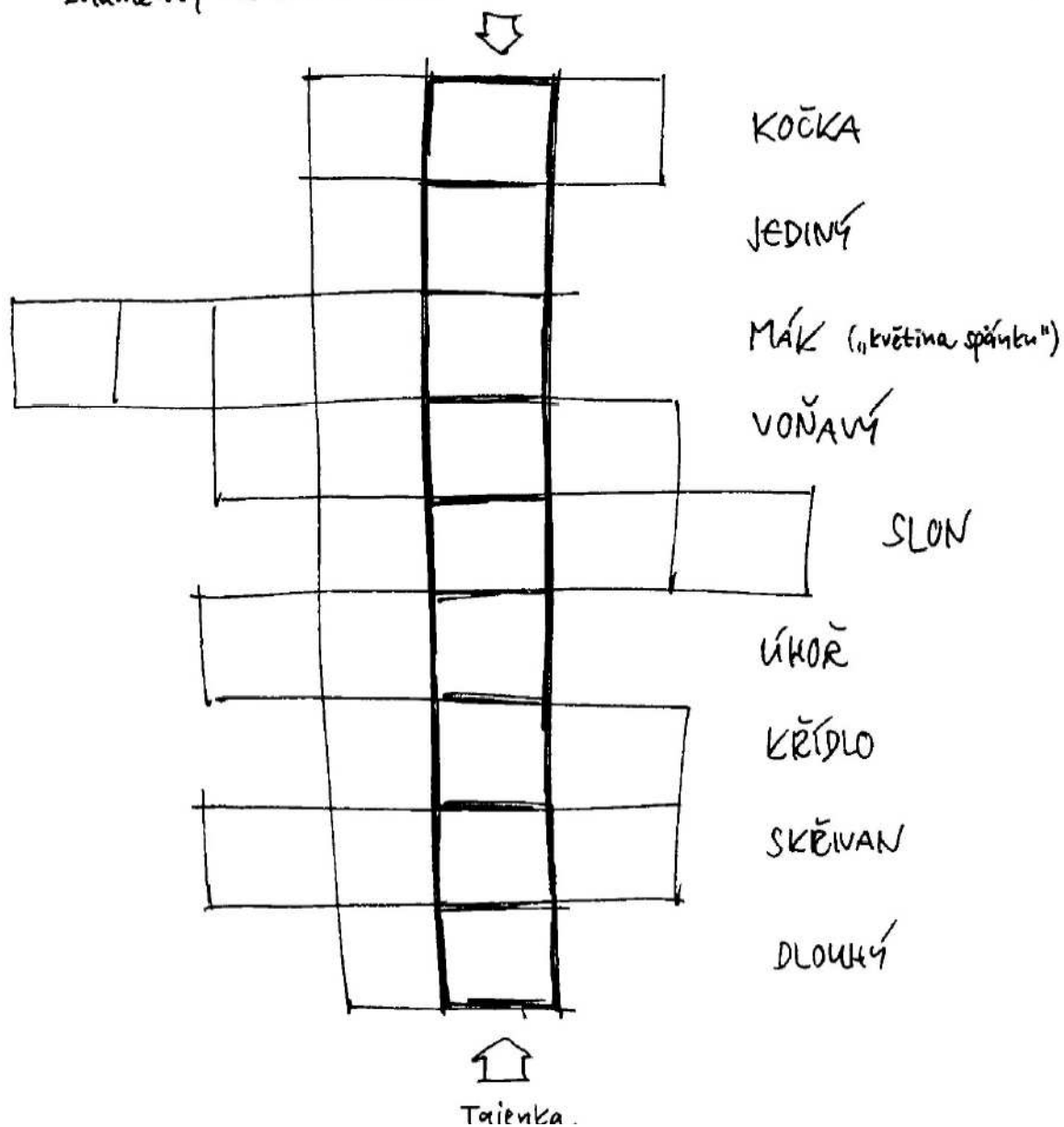
Kolin múko pelmallo rokkoron. - Hanta! (Nesu hnůj z koňské ohrady. - Díky!)

Vantan taurello ar lá kolin hwan erya. Ma lertan saune yuhta? (Jdu z lesa a nenesu jedinou houbu. Můžu použít lázeň?)

Matilme piukkar ar itsi matir elme. Ná kuile. (My jíme maliny a komáři jedí nás. To je život.)

A TEĎ NĚCO PRO CHYTRÉ KEBULG...

Doplňte slova, než vám vyjde tajenka. Většina slov snad zazněla na tábore loni; kdo nebude umět některé přeložit, zeptej se někoho, kdo umí. Napsat v tengwar by už ale mohl sám. 😊 Do každého chlívčeka patří tengwa je velmi snými znaménky nahore i dole.

Tady vám žádná tajenka sice nemůže, ale zato vám to dá ještě víc práce. Do kris-krosu na protější stránce doplňte vypsaná slova. Opět je píšou česky, aby to někteří z vás neměli tak snadné. 😊 Nebudete-li nějaké slovo znát, zeptejte se. Píše se samozřejmě quenijsky...

BOROVICE

BRAÍNA

HORY (mn. č.)

JEDINÝ

JESTŘÁB (či sokol, apod.)

JEZEVEC

JÍDLO, MĀSO

KRÁLÍK

LABUTĚ (mn. č.)

LES menší

LES velký, HUOZO

MISKA

POTOM

SETKÁNÍ

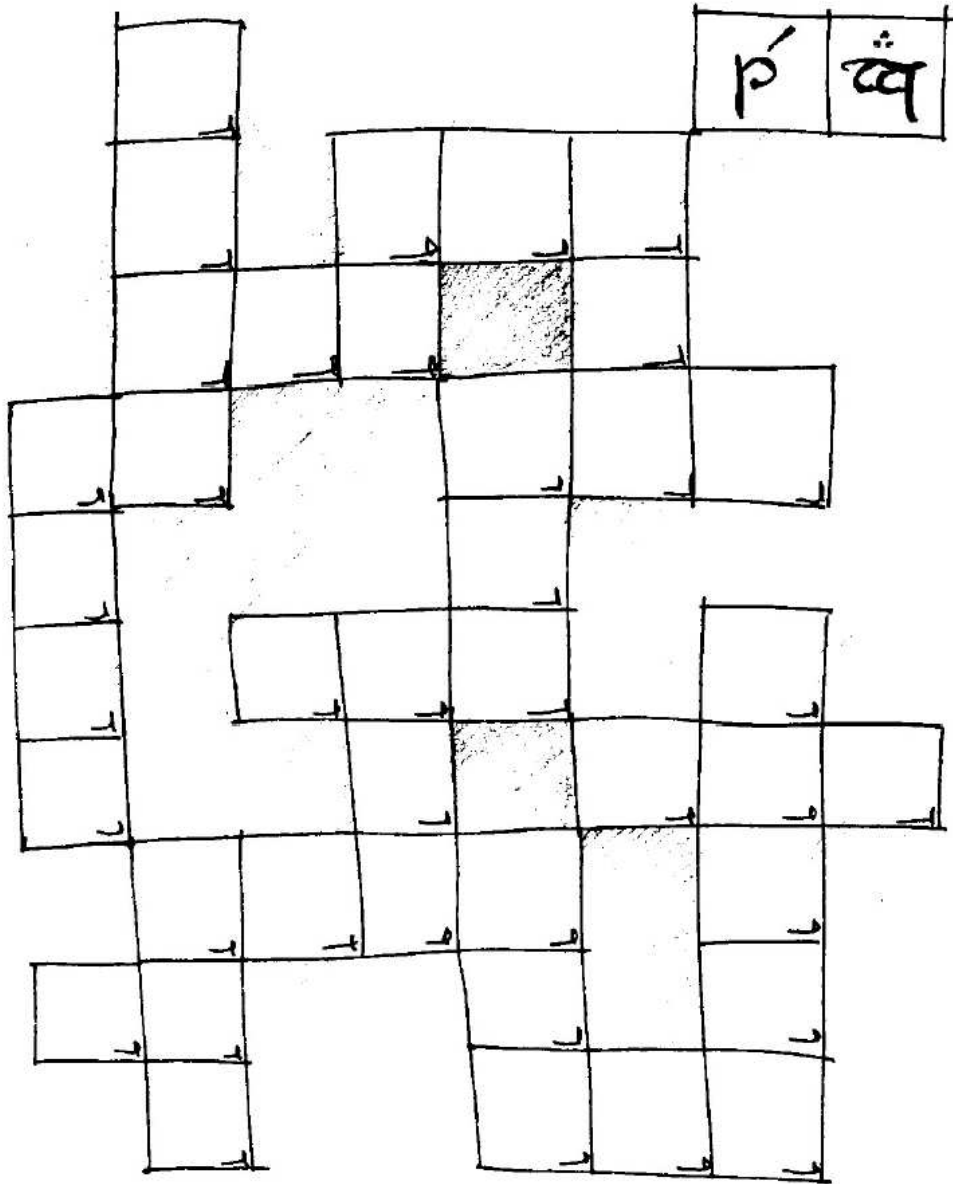
ÚHOŘ

VLAŠTOVKA

ZELENÝ

ZVÍŘE

Tengwar pro češtinu

Tengwar je písmo kterým se zapisovala quenijština, ale i mnoho jiných jazyků. Pro každý jazyk je jeho pravopis různý.

Tak je to konec konců i v našem písmu - latině —
k příkladu hlásky [k] se v češtině píše vždycky **k**,
ve většině vždycky **c**, v angličtině někdy tak a někdy
tak... ale v tengwaru mohou tyto zvuky či spíše
rozdíly zasahovat podstatně větší množství znaků.

Když se podíváme na písmenka, která jsme se naučili pro Quenya, zjistíme, že velmi mnoho jich můžeme v češtině rovnou použít:

	T P K KW
 D B G GW v Quenye	ND MB NG NGW
 (TH, Ě) F CH HW	
 Ď V H? v Quenye	NT MP NK NKW
 N M - NW	
 HR V - -	
 L R S H J	

Vyznačena jsou všechna písmenka, která potřebujeme pro českou abecedu, ať už je Quenya používá nebo ne. Zlepšováci elfích písařů, kterými si šetřili práci, nás zas tolik nemusí zajímat, když máme v češtině hlásky, pro která potřebujeme písmenka v jejich původním významu. D, b, g, která Quenya používá pouze ve vysoce libozvučných složeninách, se čeština nijak neštítí a má jich hojnost...

Cože? Že toho G zas až tolik nemá? No, gdo ví... gdiš to'íš začneme psát přesně tak, jak slišíme, d'ejí se hnet zajímavé vjeci... A přesně takové písmo tengwar jsou. Jsou určeny k zaznamenání toho, co slyšíme.

Takže, dobrá zpráva: hod'te za hlavu celý český pravopis. Žádná vyjmenovaná slova, žádné koncovky pro minulé časy, žádné matoucí s/z, nic! Ale všechno má svou cenu. Budete muset odložit pravopis i tam, kde už ho máte tak vžitý, že ho ani nevnímáte. Budete muset psát věci, nad kterými se ve vás bude všechno kroutit.

Cvičení první: Zkuste si to! Napište česky (latinkou) kousek textu, který si vymyslíte, a pište přesně to, co slyšíte. Všechna i "měkká". Quenya používá jen jedno i, které nezměkčuje předchozí hlásku. Takže budete muset psát ne di ti ni, ale d'i t'i ni, aby se to odlišilo (ten zvyk se nám brzy bude hodit).

Quen radí, že sindarština má **tvrdé y (vyslovuje se opravdu ü)**, které se zapisuje dvěma tečkami nad nosič:

”” To se dá použít v případě, kdy tvrdé y v češtině není zbytečné, ale rozlišuje význam:

	Nechte ho být	Nechte ho bít.
Jiná taková věta je:	Mít tak křídla!	Mýt tak křídla...

No dobře, ale když tedy musíme psát Ď Ť Ň, kde je vzít? Počkat... dvě z nich už tam máme! Ď a Ť jsou logickou součástí nejzákladnější tabulky. Už teď tedy máme většinu české abecedy, počítejte se mnou:

A Á B C Č D Ď E É (ě nepotřebujeme, nahradí ho j+e nebo třeba dvě tečky pod písmeno...) **F G H CH I Í J K L M N Ň O Ó P R Ř S Š T Ť U Ú V** (W čteme na rozdíl od elfů beztak V a X máme jen v cizích slovech a ještě ho můžeme pěkně zapsat v tengwar pomocí K+s-obloučku...) **Y Z Ž**.

K některým s chybějících písmenek si pomůžeme snadno a rychle.

Pro Ř bychom teoreticky mohli použít stejný znak jako Quenya, ale celkem nikdo z lingvistů neváhá nad tím, že nejlogičtější by bylo užívat "pozměněného R", které Quenya používá pro RD.

Z ve staré elfštině existovalo a zapisovalo se znakem, který se později začal užívat pro SS - je tedy také "originálnější" než quenijský (stejně jako to B, D, G... :).

No a C... hm, "čistotní" lingvisté ho nejčastěji přepisují jako TS, ale přece jen, TS není tak úplně C a máme přece dvě varianty sykavky, z nichž jednu bychom mohli pro C uvolnit, a ona jako by mu z oka vypadla! Takže dostaneme:

= Ř Z C a česká abeceda teď vypadá takhle:

A Á B C Č D Ď E É F G H C H I Í J K L M N Ň O Ó P R Ř S Š T Ť U Ú V Y Z Ž. Chybí jen 4 písmenka!!! Ta už dáme rychle dohromady...

Ale teď se ocitáme na křižovatce. Budeme muset volit mezi dvěma cestami: Snadnou a zajímavou. A když se dáme po té zajímavé, dovede nás na podobnou křižovatku ještě několikrát, takže situace bude stále zamotanější.

Takže nejdřív snadná cesta: tengwar pro češtinu technikou Mistra Jana, kterou elfí písaři koneckonců dobře znali a používali. Chybějící písmenka vyřešíme dvěma tečkami všude, kde potřebujeme něco měkčit. **Výhoda: je to opravdu snadné. Vše, co jen může zůstat jako v quenijském způsobu, tak skutečně zůstane.**

Hotovo, fertik (nebo g? :). Můžete psát.

Jo ještě ta **nevýhoda**? No, asi jste si všimli, že poměrně **velká část tabulky zůstala nevyužitá**. A možná jste si všimli i toho, že **dvě písmenka máme naopak dvakrát**, jednou na logických místech tabulky a jednou tak, jak je používala Quenya (která si na ta "logická místa" podle své vlastní logiky vložila něco jiného...)

A to je právě ta zajímavá cesta: Zkusit domyslet, jak by asi svou tabulku zaplnil Fëanor, kdyby slyšel náš jazyk. **Nevýhoda? Bude se nám to plést s quenijským způsobem.** Strašně. Přinejmenším ze začátku. Výhodou musí být zábavnost toho snažení sama o sobě. A ještě existuje nejméně jedna podobná křižovatka, a ta je vůbec nejhorší. **Postupujte dál tedy jen natolik, nakolik Vás to bude bavit. Nesnažte se přijít na "ten správný způsob". Neexistuje.** Už dobře víme, co se svou tabulkou prováděli rodilí elfové. Všechny způsoby jsou správné. (Nevýhodou tedy je, že existují nejméně tři velmi různé "správné" způsoby pro češtinu... :)

Tak tedy, **snazší odbočka té zajímavé cesty:** ponecháme vše, co má Quenya na (původně) logických místech, a použijeme pro své Jeníčky, košíčky a nožičky to, co zůstalo volné, tedy **poslední sloupec**. Tolkien psal, že ho různé jazyky často užívaly podle svých potřeb.

v češtině T P K Č

v češtině D B G (DŽ)

h b d t v češtině **Ť F CH Š**

ho bo cd td v češtině **Ď V H Ž**

no mo ca ta v češtině **N M - Ň**

Pěkné, že? Zaplnili jsme mnohem pravidelněji celou tabulku (mohli bychom ji dokonce zaplnit úplně celou, kdybychom chtěli odlišit "normální" n od toho, které říkáme třeba ve slově "maminka" "miminko"... no, jen si to zkuste říct se stejným n jako ve slově "vana", že to bude znít divně. Výhoda? Zaplníme celou tabulku! Bude to přesné a elegantní! Nevýhoda? Bude se to plést... Jedna z dalších odboček)

Šestý, přídatný řádek "bez ručiček bez nožiček" ani nepotřebujeme... a zrovna tak ani "velké zvíře". Vše je krásně v tabulce. Nevýhoda? Bude se to pl... no, to už znáte... **(Ale pokud se tak rozhodneme, můžeme zachovat "quenijské" V a zejména H. Elf to přečte. Jedna ze snazších odboček.)**

A ještě, abychom to měli už za sebou, popíšu tu **zajímavější odbočku zajímavé cesty:**

- řekněte si za sebou "T, P, K, Č" a pak "T, P, Č, K" a sledujte, co různé části vaší pusy provádějí.

- v jednom z těch případů se písmenko jakoby plynule posouvalo v puse zepředu dozadu. Který to byl? Ano, ten druhý.

- proto například západština vkládala měkčené hlásky do třetího sloupce a pro hrdelní použila až ten čtvrtý. Pro češtinu by to bylo přibližně stejně vhodné a tabulka pak vypadá takhle:

p p g g v nóbl češtině **T P Č K**

po bo cy ty v nóbl češtině **D B (DŽ) G**

h b d t v nóbl češtině **Ť F Š CH**

ho bo cd td v nóbl češtině **Ď V Ž H**

no mo ca ta v nóbl češtině **N M Ň N (před g,k)**

Ale to už se plete opravdu hrůzostrašně, takže se raději vrátíme na začátek a pokusíme se opravdu dobře nacvičit aspoň něco...

Cvičení společná pro všechny varianty:

Cvičení druhé: Pište (bez nápovědy, tohle je jen takové povzbuzení, abyste si zkusili, co všechno je úplně bez problému...)

máma - malý - milý - mýlí - malina - nemeleme - solí - laso - losos - solamyl
pata - tepe - topí - tápe - plete - teplo - lopata - popleta - patlal
osel - soja - Jana - jáma - myje - neumyl - neumí - jistota - plánuje

Táta lepí tapety.
Tlustý popleta láme lopatu.
Máma mele maso :).
Ne, nemele. To jsem se jen spletl.
Jamaen neumyla mísu jarem.

jaro - zem - leze - zaleze - ryje - neryje - zryjeme - nezryjeme - majonéza
míří - řemen - zařízne - zmařili - zmýlili se
leden - únor - srpen - září - říjen

Jiří se řízl o pilu.
Mají melouny? Ne, ale mají malý zeli.
Parta Petr, Jan a Franta rýsuje mlýn.
Mlsný Filip leze na maliny za plotem.
A zlomil plot. Byl to tlustý popleta.

Cvičení třetí: Pište, jak slyšíte, a nesplet' se! (Nápověda dole)

tis - letí - stětí - listopad - jev - pánev - zjev - zpěv - telí se - vtělí se

Letím platit Fantu za Frantu.
Matěj a Martin jsou zajati - lstí a ne silou.
Lev jí mísu masa.
Zlatý lev z Teplé jí tři mísy.

ḥḡ . Ṭḥj . ḡḥḥj . Ṭḡḡḡḡ . ḥḥ . ḡḡḡḡḥ .
ḡḥḥ . ḡḡḡḡ . ḡḡḡj ḡ . ḥḥḡḡj ḡ

Ṫḥjṃ ṣṪḥjṃ ḥṃṃṣ ṣ ḥṃṃṣṣ:
 ṃḥḥḥ ṣ ṃṃṃḥḥḥ ḥḥḥ ṣḥḥ. Ṫḥḥḥ ṣ ṃḥ ḥḥḥ:
 Ṫḥ ḥḥ ṃḥḥḥ ṃḥḥḥ:
 ṣṪḥḥḥ Ṫḥ ḥ ṣṣṪḥḥ ḥḥ ṣḥḥ ṃḥḥḥ:

Jo, už se do toho začínáte dostávat.

"Pě" je doufám možno ve všech variantách češtiny regulérně psát i se dvěma tečkami.

Poznámka ke "jsem, jsi, jsou" atd.: myslím, že možné jsou obě varianty, s J i bez něj - u některých mluvčích češtiny to J docela slyšet je, jiní to flákají víc...

Cvičení čtvrté: Napište quenijsky a česky a pozorujte, co bude stejné:

<u>čeština</u>	<u>Quenya</u>
já	já (dříve než, před)
máma	máma (ovce)
malina	malina (žlutý)
auta	auta (vynalézá/odchází)
Jára	jára (starobylý)
kalina	kalina (světlý)
Marta	marta (ve stavu předsmrtné euforie)
mile	mile (semeno)
mine	mine (jeden)
pata	pata (klape, o krocích)
tele	tele (přestává, končí, uzavírá)
teta	teta (přitahuje)
rýma	ríma (okraj, hranice)
Anna	anna (dar)
fena	fenna (dveře)
Fanta	fanta (usíná, je omámený, omdlévá)

ti ne

tine (zatřpytí se)

Ale teď se dostáváme k písmenkům, která Quenya využívala pro své zkratky a je tedy potřeba je trochu procvičit (zatím píšu stále ještě pro všechny varianty, vynechávám tedy hrdelní hlásky a V a získáváme tři nová písmenka: D, Ď a B)

Cvičení páté: Pište (nápověda dole)

balí - bílý - býlí - buben - nebe - zebe - banán - den - dar - dbá - Brdy - pudr - bdí -
podal - padal - zapadal - nedbalý - dobytí - sad - dítě - děti

Mám různé býlí a budu dělat masti.
Nesu dorty. - Děti, pojďte jíst!
Jen břídil by nedal na dobrou radu.
Byli jsme v Praze u Bati a neseme ty boty.
Rudí rytíři mají nedobytný domov.

𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 ·
 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 ·
 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 ·
 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 ·
 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 ·
 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 · 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 ·
 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 𐌵𐌰𐌲𐌰 ·

Cvičení šesté: Zakryjte si pravou polovinu stránky a napište nebo přečtěte česky a quenijsky. Zjistěte případné rozdíly: _____

	čeština:	Quenya:
Olda - olda (mnohý)		
Jando! - jando (také)		
Minda - minda (slavný/podezřelý)		
Nanda - nanda (louka u vody)		
jantar - jantar (jha)		
	rada	randa (kůra, slupka)
	ryba	rimba (častý, četný)
	ruda	runda (kyj)
	lide	linde (melodie)
	Lada	landa (široký)
	oba	omba (tvrdý)

Dej sem prst, at' to dětem zabalíme.
Mám rád bubny a zpěv.
Jdi se najíst a přijď zaplatit.
Rudí rytíři soudili zrádce na radě.
To dítě má bídu. Dojdi domů a přines mu pánev s jídlem.
Jdou sem elfi a nesou nám dorty a zmrzlinu.

Cvičení osmé (stále ještě společné pro všechny varianty, ale teď už si budete muset vybrat tu svou): Pečlivě si zvolte svou variantu. Kam dáte hrdelní hlásky a kam měkčené? Kde bude V a H? A pište. Náповědu už nemohu poskytnout.

co - cizí - cibule - plec - sumec - mazec - cítí - cedí - dědic
kolo - kanec - mrkev - čas - čumí - Děčín - tisíc - čočka - kočka - kačena - čokoláda
div - vadí - děkuji - dívá se - podivný - divadlo - vidím dva divy
víno - vanilka - vůbec - vrabec - víko - víčko - vodička - kaviár - vyskočil - člověk
krev - vosička - konev - kadibudka - vykopávka - civilizace - dva tisíce vrstev
Hana - váha - Havaj - hadí - hubice - hadice - houbička - vatička
maminka - Hanka - Hanička - věčně - nitě - vanička - větrníček - dekuji pěkně
živý - díže - žalud - žárovka - žíněnka - houžev - žehlička - životabudič
šije - šuple - šicí - vaši - hoši - čiší - šumění - pišišvor - kožíšek - čížek

Kuba Snědlítětikaši sedí v koutě a dívá se na televizi. Je to budižkničemu.
Pejsek a kočička si vyprali prádlo a pověsili ho na sluníčko. Vtom ale začalo strašně pršet. "Prší, zmokne nám prádlo!" volali a utíkali domů.
Je listopad. V noci sněží, přes den je deštivo, večer padá mlha. Žížaly už nevyšpláznou.
Sedí doma, pijí vroucí čaj a jedí koláčky. Nezapomeň dát koním mrkev, aby měli vitamíny!

chleba - cihla - chlív - vychází - čenichá - chladnička - kachlíčky - kuchyně
venku - hrad - totiž - tvrz - chudinka - korouhev - sněž špíz - nashledanou
kdo ví - když - někdo - kdokoliv - kohokoliv - kdyby měl hlad

Kdo jednou viděl duhu, jak padá přímo kolem něj, nikdy na to nezapomene.
Nikdy nepochopíš, proč je tady takový strašlivý smrad.
Když totiž píšeš v tengwar příliš, úplně si zkazíš život.
A tak všeho s mírou a běž si taky někdy hrát.

Ubožáci se v pokorném spěchu přikrčili a poodstoupili, aby už na ně nedosáhl a aby je snad ani neviděl. Všichni až na jednoho. O půl hlavy převyšující své druhy zůstala jedna ta zahalená postava stát, buď že se nedokázala rychle pohnout, či že nic nepochopila, anebo z němého vzdoru. Ten muž tam zůstal vzpřímen a upřeně se díval otvorem pro oči v roušce, která mu zakrývala obličej. Když pak o krok poodstoupil, aniž otočil hlavu, těžce dopadl na jednu nohu a nestačil už uhnout švihnutí biče - pokud se vůbec snažil mu uhnout.

Úsměv trval jen okamžik, ale po tu chvíličku se dívka rozzářila vřelou, čistou a soucitnou laskavostí, a než se jasná obloha opět zamračila, natáhla se dívka přes tetino sedlo a hodila do trávy u chlapcových nohou hrstku drobných. Byl tak bez sebe nadšením, že se nedokázal pohnout a mince sesbírat, jen se s rozšířenýma očima a otevřenou pusou díval, jak dívka odjíždí.

(poslední dva odstavce jsou z knihy E. Peters Malomocný od sv. Jiljí)

Cvičení deváté: Teď přepište v tengwar to, co jste si zapsali ve cvičení prvním...

Cvičení desáté: Přečtěte následující slova quenijsky a zjistěte si, co znamenají. Pak je přečtěte ve své verzi pro češtinu. Pokud nebudou dávat smysl, ani nebudou žádnému existujícímu slovu nápadně podobná, zkuste zjistit, ve které verzi by to bylo lepší. (Vybírám už nejenom přesně "česká" slova, ale s jistou tolerancí, jinak by jich bylo moc málo...)

ṛṭṛ . ṭṛṛ . ṭṛṛ . ṭṛṛ . ṛṭṛ . ṛṭṛ . ṛṭṛ .
 ṭṛṛ . ṭṛṛ . ṭṛṛ . ṛṭṛṛ . ṛṭṛṛ . ṛṭṛṛ . ṛṭṛṛ .
 ṛṭṛ . ṛṭṛ . ṛṭṛ . ṛṭṛ . ṛṭṛ .

Cvičení jedenácté: Přečtěte. Texty jsou rozlišené pro jednotlivé způsoby zápisu češtiny v tengwar, ale jde o tentýž text, který je pro všechny v nápovědě úplně na konci. Můžete zkusit i jiný než ten svůj, při čtení je to snazší než při psaní.

1. Jednoduchá varianta s měkčenými hláskami ve čtvrtém sloupci a "quenijským" H a V:

ṛ ṛṛṛṛṛṛṛ ṛṛ ṛṛṛṛ ṛṛṛṛṛṛ
 ṛṛṛṛṛṛ: ṛṛṛṛṛṛ ṛ ṛṛṛṛṛṛ ṛṛ ṛṛṛṛṛṛṛ

բնիկս բնիկս ՚ նո՛ւ արանցն՝ նա՛նկ
ժըբէ՛ ՚ բնիկն՝ զբնիկն: զբնիկն զբնիկն՝ նո՛ւ
ժըբնիկն զբնիկն:

բա՛նիկս ա՛ թ՛ զբնիկն զբնիկն զբնիկն .
բնիկն զ՝ բնիկն: Երբ՝ Լ Լ Լ Լ Լ Լ Լ:

նո՛ւցն . նո՛ւցն զնո՛ւցն .
նո՛ւցն զնո՛ւցն զնո՛ւցն զնո՛ւցն . Ե՛
նո՛ւ Լ նո՛ւցն:

բնիկն ՚ բնիկն զնո՛ւցն զ
զբնիկն զբնիկն 3 զբնիկն զբնիկն ՚
բնիկն Լ Լ Լ Լ Լ Լ Լ:

նո՛ւցն . բնիկն . բնիկն Լ

יָרַע הַעֲרֻבִים הַיָּמִינִים
לִפְנֵי פְלֹד וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ
בְּעֵינֵי הַיָּמִינִים וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ.

וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ: מִיָּמִין וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ
וְעִשָׁשׁ. וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ. וְעִשָׁשׁ
וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ. וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ
וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ:

וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ בְּעֵינֵי הַיָּמִינִים
וְעִשָׁשׁ. וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ

וְעִשָׁשׁ:

יָרַע הַעֲרֻבִים הַיָּמִינִים בְּעֵינֵי הַיָּמִינִים
וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ וְעִשָׁשׁ. וְעִשָׁשׁ:

յրբո՞ս աստ՛իտ թո՞ղմ և՛ց ան՛: շիտ՛ց
ևնո՞ւ շր՛ց և՛ցա . թո՞ւ ց շր՛տ յի՛տ
թո՞ղմ և՛ց շիտ՛իտոյ կոյոյ պի՛տց թո՛
պի՛տ ցիտ՛ . Ի՛ նա՛րոնո՞ 3 և՛ արո՛
եղո՛ցց թո՛ղմոյ թ՛ւնո՛: ևնո՛ ց
թո՛ղմ ցոնո՛ւ թ՛թո՛ . ցոնոյ՛ պո՛
թո՛ղմ 3 թո՛ղմոյ՛ և՛ց:

2. Varianta s měkčenými hláskami ve čtvrtém sloupci, ale jinak zaplněnou celou tabulkou (to jest s "českým" H a V):

Խ նա՛ւիտոյն ցո՛ նո՛տ թոնոյ
թոնո՛: ցոնո՛ց Ի՛ թոնո՛ց և՛ Խոնո՛ց
թո՛ղմոյն թոնոյն Ի՛ ո՛ Խոնոնոյն ո՛ւնո՛ց

ժնշար՝ ի բնիկ զնայսց: զնայց զոյժ ո՞
ժնշար՝ զնայսց:

Եստի՞ն զնայսց զնայսց զնայսց:

Բնիկն զնայսց: Եստ՞ զնայսց:

Նայսց՝ Եստ՞ զնայսց:

Նայսց՞ զնայսց Եստ՞ զնայսց: Եստ՞
Նայսց զնայսց:

Եստ՞ զնայսց զնայսց զնայսց
Եստ՞ զնայսց 3 զնայսց զնայսց զնայսց
Եստ՞ զնայսց զնայսց:

Նայսց՞ զնայսց զնայսց զնայսց

զնայսց զնայսց զնայսց զնայսց:

Ե՛կոմ թո՛ թ՛ճճ Ե՛ կուցո՛ցտ անո՛նց:
 Ե՛տ՛ թ՛ճո՛ւմց անո՛րտա՛ն անո՛ն
 Ե՛րկանո՛ն զեկո՛ւն: թո՛րո անո՛նց
 Ե՛տա՛ն զանո՛ն . ե՛տո՛յն ա՛ն թո՛րո՛ւն
 Ե՛տա՛ն . զո՛րոն ա՛ն զանո՛ն զանո՛ն .
 Ե՛րոն ա՛ն հ՛ճա՛ն անո՛ն թո՛րոն անո՛ն
 Ե՛տա՛ն:

Ե՛րոն ա՛ն հ՛ճա՛ն անո՛ն թո՛րոն անո՛ն
 Ե՛տա՛ն . հ՛ճա՛ն անո՛ն հ՛ճա՛ն
 Ե՛տա՛ն:

Ե՛րոն ա՛ն հ՛ճա՛ն անո՛ն թո՛րոն անո՛ն
 անո՛ն զո՛րոն Ե՛տա՛ն . Ե՛րոն:

уруко науауа рруба аауу:
свату аааа зруа аааа . рруа а
зруаа рруааа рруаа аауу зруааааа
сруаааауу кррррр рруу кррррр рруааа . и
нааааааа а аааа аааауу кррррррр
рруааааааа рруааааа: ааааа а рруааааа
ааааааа рруаааааа . ааааауу крррр рруааааауу а
рруааааааааа аааауу:

3. Varianta se zaplněnou celou tabulkou a měkčenými hláskami ve třetím sloupci, hrdelními ve čtvrtém ("nóbl čeština"):

кк нааааааааааауу аауу нааааа рруааауу
рруааааа: ааааааауу и рруаааааауу аауу кррррррр
рруааааааауу рруааааауу и наауу кррррррррррр наааааааауу

ժողովը և բոլոր ժողովուրդը: Չեղբայր զոյժ ո՞ր
տշխման ժամանակ:

Խախտի՞նք ի՞նչ ժամանակ զՇարժանքը .

Բնակիչ զ՝ անտանգ: Ենթ ընկ ավերած:

Ո՞րքա՞նք . Եղբայր՝ Ե՛րբ թողո՞ւք:

Ո՞րքա՞նք զ՝ անտանգ Եղբայրք . Ընկ

աղա՞նք ավերած:

Գրե՞լք ի՞նչ թողո՞ւք զ՝ Բնակիչ զ

Չեղբայր զ՝ անտանգ 3 անտանգ զոյժն ի՞

Եղբայրք ավերած Բնակիչ:

Անտանգք . Եղբայրք . Թողո՞ւք Ե

և՞ թող զ՝ Եղբայրք Եղբայրք Եղբայրք:

אֲנִי יְהוָה יְהוָה וְלֹא יְהוָה אֲחֵרִים
לִפְנֵי פְּתוּחַ עֵינַי וְלֹא אֲחֵרִים
עֲלֵי פְּתוּחַ עֵינַי: מִיָּמַי וְעַד הַיּוֹם
לֹא יָדָעְתִּי אִישׁ מִיָּמַי וְעַד הַיּוֹם
אֲחֵרִים. זֶה אֲשֶׁר יָדָעְתִּי מִיָּמַי וְעַד הַיּוֹם
אֲחֵרִים אֲשֶׁר יָדָעְתִּי מִיָּמַי וְעַד הַיּוֹם
אֲחֵרִים:

וְעַד הַיּוֹם יְהוָה יְהוָה וְלֹא יְהוָה אֲחֵרִים
לִפְנֵי פְּתוּחַ עֵינַי וְלֹא אֲחֵרִים
עֲלֵי פְּתוּחַ עֵינַי:
אֲחֵרִים:

וְעַד הַיּוֹם יְהוָה יְהוָה וְלֹא יְהוָה אֲחֵרִים
לִפְנֵי פְּתוּחַ עֵינַי וְלֹא אֲחֵרִים
עֲלֵי פְּתוּחַ עֵינַי:
אֲחֵרִים זֶה אֲשֶׁר יָדָעְתִּי מִיָּמַי וְעַד הַיּוֹם
אֲחֵרִים:

יְהוָה מַעֲלֵאֲתָם מִיַּד אֲדָמָה:
אֲדָמָה אֲרִיבָה זְרָעָה אֲרִיבָה . מִיָּד ה'
זְרָעָה יִשְׁעֵלְבָה מִיָּד אֲדָמָה זְרָעֵי אֲדָמָה
אֲדָמָה מִיָּד אֲדָמָה מִיָּד אֲדָמָה . י'
מִיָּד אֲדָמָה זְרָעֵי אֲדָמָה מִיָּד אֲדָמָה
מִיָּד אֲדָמָה מִיָּד אֲדָמָה : אֲדָמָה ה' מִיָּד אֲדָמָה
אֲדָמָה מִיָּד אֲדָמָה . מִיָּד אֲדָמָה מִיָּד אֲדָמָה זְרָעֵי אֲדָמָה
מִיָּד אֲדָמָה מִיָּד אֲדָמָה :

Gratuluju každému, kdo se propracoval až sem!

Následuje text latinkou...

...který jistě už umíte nazpaměť :)

V nejhustším keři našel tajný úkryt. Kníkla a Pískla jej vystlaly prachovým peřím a na větvičky navěšely škeble a drobné kamínky. Kufřík stál na lýkovém koberci.

"Vždyť je to koberec slečny Ferky," podivil se muminek. "Včera ho hledala."

"Anokla," vysvětlila mu Pískla. "Nemohla samaozřejmě vědětkla, že jsme ho našlykla."

Kníkla a Pískla se postavily ke kufříku každá z jedné strany a vážným hlasem počítaly:

"Jednakla, dvěkla, třikla!"

A pak s klapnutím otevřely víko.

"Hrom do toho!" vykřikl muminek.

Celý pokojíček naplnilo jemné, červené světlo. Před muminkem ležel rubín, velký jako pardálůva hlava, zářící jako rudý západ slunce, jasný jako oheň nebo třpytivá vodní hladina.

"Líbíkla se tikla?" zeptala se Kníkla.

"Ano," odpověděl muminek tichým hlasem.

"A už nepláčeškla?" pokračovala Pískla.

Muminek zakroutil hlavou, že ne.

Rubín měnil barvy jako moře. Chvilku jenom zářil jasně, potom se zarděl růžovou barvou jako zasněžený horský vrcholek při východu slunce - a najednou z jeho nitra vystřelily tmavorudé plameny. Jindy se podobal černému tulipánu, který má tyčinky z drobných jisker.

(z knížky T. Jansson Čarodějův klobouk)

Dodatek zejména pro ty, kdo chtějí luštit nápis na Prstenu a na branách Morie

Naučili jsme se nejběžnější ze způsobů, jakým se v tengwar zapisovala quenijština, a několik možných způsobů, kterými lze zapisovat češtinu. Tím nejsou možnosti ani zdaleka vyčerpány. Variabilitu - kromě úprav základní tabulky souhlásek pro potřeby toho kterého jazyka - nabízí také způsob zápisu samohlásek.

Zatím jsme používali způsob, při kterém se samohláska píše jako diakritické znaménko na předchozí souhlásku. Tento způsob je výhodný jak v quenijštině, tak v češtině, kde ve většině slov souhláska samohlásku předchází. V sindarštině, kde většina slov na souhlásku končí, se samohlásky většinou psaly na souhlásku následující. Tento styl je použit i v nápisu na Prstenu pro černou řeč:

 tedy nečteme "nzag", ale "nazg", prsten.

Černá řeč užívala častěji u než o (což je v nápisu na Prstenu dobře slyšet). Samohlásky o a u jsou tedy zapisovány opačně než v quenijštině: "snazší" oblouček ve směru písma znamená u, obrácený o.

Souhlásky s nožičkou nahoru i dolů

- v nápisu na Prstenu třeba , š, nebo , gh -

vynalezl Fëanor pro jazyky, které využijí všech základních písmen, ale potřebují ještě nějaká navíc, hlavně pro hlásky s přídechem. (Černá řeč byla souhláskově velmi bohatá a kromě těchto znaků navíc používá ještě vlnovku nad b, p pro mb, mp. To má se zápisem sindarštiny v Morii společné.)

Konečně existuje i kuriozita (též přímo z Tolkienova pera), která pro dvojhlásky, končící na u, použije "polosamohlásku" w a druhou samohlásku nad ni.

 tedy nečteme "wa", ale "au"

a to prosím v textu, který jinak píše samohlásky nad předchozí znak!

"No dobrá," řekli si v Beleriandu, "my těch zmatků kolem samohlásek máme až po krk a rázně je vyřešíme: budeme pro samohlásky používat samostatné znaky, a tím všechny problémy, zda je zapsat nad předchozí nebo následující písmeno, krásně odpadnou."

Jak řekli, tak udělali, a vyhradili pro samohlásky tyto znaky:

 = a e i o u y. Pak se samozřejmě w muselo zapsat jinak: .

Diakritikou se zapisovala délka, a to stejně jako u nás čárkou nad písmenem. Dvojhlásky, končící na i, se řešily pomocí diakritického znaménka (dvojtečky) nad první samohláskou, dvojhlásky, končící na u, se někdy zapisovaly pomocí obloučku či vlnovky nad předchozím písmenem; často se ale obě samohlásky vypisovaly zvlášť. A konečně jednoduché nosovky se psaly jen s jednou nožičkou,

n, m tedy , teprve zdvojené nn se dvěma .

To je právě případ nápisu na branách Morie.

Fěňorský slabikář. © Laisi Finwen, Quenduluin. Vydalo nakladatelství Spolku pro ochranu žížal r. 2012 pro svou soukromou potřebu. Neprodejné.

Spolek pro ochranu žížal je ryze imaginární nezisková organizace, jejímž členem se může stát každý, kdo se rozhodne přispívat k ochraně žížal nejrůznějšími dostupnými prostředky, zejména šířením informací o jejich velké užitečnosti. Členové nemají naprosto žádná práva, ale také žádné povinnosti.